

nem ponî possent, manent solutæ immēdiatè antecedenter.

SECTIO V.

Vtrum, & quilibet ignorantia causa est involuntariorum?

44 **I**gnorâtia dividitur à D. Tho. hic quæst. 6. art. 2. in antecedentem, comitantem, & subsequenter. Ignorantia antecedens est illa, que non est voluntaria, & est causa volendi, quod non amaretur, seclusa tali ignorantia. Sic qui inculpabiliter iudicat aliquid esse feram, & mittens sagittam occidit amicum, habet ignorantiam antecedentem, quia ignorantia est inculpabilis, & est causa mittendi sagitam, quam non mitteret, si sciret, illum esse amicum. Ignorantia comitans est: *Quando est de eo, quod agitur, tamen etiam si sciretur, nihilominus ageretur, ut dum quis occidit hostem, iudicans esse feram, quem ex præsenti dispositione actuali, vel habituali etiam occideret, si sciret esse hostem.* Et tunc non operatur ex ignorantia; sed cum ignorantia, ut le explicat quæst. 76. art. 1. Ignorantia consequens est ignorantia voluntaria, vel directe, ut cum actus voluntatis fertur in illam, ex Psalmo 32. Noluit intel-

telligere, ut bene ageret. Iob 21. *Scientiam viarum tuarum nolumus*, & hæc dicitur ignorantia affectata, vel indirecte, ut quando voluntas non vult signare ignorare; non tamen curat scire quod potest, & tenetur scire, v. gr. dubitas, an hic sit dies festus: an sit dies ieiunij, & omittens investigate, non ieiunas. Et hec dicitur iam ignorantia vincibilis, iam crassa, iam supina, secundum maiorem, vel minorē negligentiam. Ad ignorantiam vincibilem dicit Thomas Sanchez lib. 1 sum. cap. 26. num. 7. Salas tract. 13. disp. 18. sect. 10. num. 76. Bonacina disp. 1. de censuris quæst. 2. sufficere, si diligentiam mediocrem non apposueris; ad crassam, & supinam, summam negligentiam requirunt. Suarez verò tom. 1. in 3. part. disp. 4. sect. 10. à num. 7. ConincK disp. 13. de censuris disp. 11. num. 95. Palao summa tract. 2. disp. 1. punct. 15. non percipiunt hanc distinctionem: quia non apponere mediocrem diligentiam sufficit ad crassam, & fortè virtualiter supinam; vel interpretative, seu præsumpte, quā alij vocant conditionatam: quia scilicet habet inclinationem contrariam; si daretur notitia. Ut circuſlantia ignorata non sit voluntaria, seu sit non voluntaria sufficit, quod

quod ignorantia non sit consequens, & imputabilis, & quod non adsit dubitatio, quae prudenter non deponatur: At vero sit positivè *in voluntaria* ultra requiritur ex parte voluntatis actus oppositus formalis, vel virtualis, vel habitualis, vel interpretativus, seu *præsumptus*.

45 Dico 1. cum D. Tho. hic: Ignorantia purè antecedens reddit circumstantiam ignoratam *simpliciter* involuntariā. Patet ex Arist. 3. Ethic. 1. Eorum, qui per inscitiam agunt: *is, quem facti pœnitent, invitius egisse dicitur*. Quæ verba solum habent locum in ignorantia purè *antecedenti*: Prob. quod reddit effectum omnino nolitum, & repugnantem inclinationi, reddit effectum *simpliciter* involuntariū. Sed ignorantia *antecedens* assignata reddit occisionem amici omnino nolitam, & repugnantem inclinationi voluntatis: ergo reddit illam involuntariam: & consequenter non peccaminosam Hac ratione, qui invincibiliter ignorans esse diem festum, non audit Sacrum, non peccat, & sic de alijs. Ex his patet, quinam contractus, & vota sint valida, si siant ex ignorantia antecedenti. Si enim ignorantia sit circa substantiam, contractus est invalidus; secùs si ignorantia sit circa accidentem.

dentia, v. gr. si quis contraheret matrimonium cum paupere, existimans esse dīvitē, contractus esset validus: quia ignorantia erat circa accidentia: Si tamen contraheret cum Maria, existimans esse Iozannam, contractus esset invalidus: quia ignorantia erat circa substantiam.

46 Patet etiam, quod ignorantia mixta, ex *antecedenti*, & *consequenti*, hoc est, habens ex antecedenti, quod sit *causa volendi occisionem*, & ex consequenti, quod sit *ignorantia voluntaria* aliquo ex modis assignatis, reddit effectum voluntarium. Hæc conclusio est D. Thom. hic: Cum autem ipsa ignorantia sit voluntaria aliquo istorum moderum, non potest causare *simpliciter* involuntarium; causat tamen secundum quid involuntarium, in quātum præcedit actum voluntatis, qui non esset scientis presenti. Et Aristotelis 3. Ethicorum 1. Non enim ea ignorantia, quæ facta est ex electione, causa est, ut aliquid *invitus quispiam faciat*. Et ratio est clara: quia hæc ignorantia, ut potè vincibilis, non excusat à culpa occisionis: Sed omnis culpa est voluntaria: ergo hæc ignorantia mixta reddit occisionem voluntariam. Hanc tenent omnes nostri cum Ribaden. disp. 9. cap. 3 Aranda disp. 9. nam. 505. Consentit

Gonet disput. 8. artic. 7. Labata disput. 9. conclus. 1. qui solum differunt in eo, quod hanc vocant ignorantiam consequentem.

47 Hic agi posset: quid requitatur, ut aliqua ignoratio sit invincibilis? Omissis alijs sententijs, breviter dico cum Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 4. sect. 2. num. 12. Thom. Sanch. libr. 1. suminæ cap. 16. num. 21. Vazq. 1. 2. disp. 107. cap. 3. nu. 6. Salas tract. 3. disp. 4. sect. 5. num. 8. & disp. 8. sect. vlt. Castropalao summa tract. 2. disp. 1. punct. 15. illam ignorantiam esse invincibilem, de qua non ocurrat dubitatio, aut circa quam, dubitatione habita, sufficientem diligentiam fecisti investigandi veritatem. Dixi: de qua non ocurrat dubitatio: quia licet AA. relati addant, neque scrupulus; credo, hoc addi ad dicendum tuc esse invincibilem; sed etiam cum scrupulo potest esse invincibilis: quia scrupulus, merè scrupulus, qui non devenit ad dubitationem, despicitur plerumque. Et quia Castropalao in scrupulo insistens, hæc habet: Usque quo talis dubitatio sit voluntaria, esse non potest illius ad versitatem omissionis. Et licet, difficultius præsumatur ignorantia iuris, quam facti, ut constat ex cap. 1. de Postulatione Prælati: quia

si ius est naturale natura ipsa est institutum; si positivum passim, & solemniter promulgatur: ideoque in foro externo alleganti ignorantiam iuris, incurabit probare, vt constat ex cap. fin. §. alioquin; sspè tamen datur ignorantia invincibilis iuris. Ex iure Ecclesiastico potest ignorare, percussionem Clerici, esse specialiter prohibitam, effassionem seminis, vel sanguinis violare Ecclesiam, copulam cum assinò esse incestum, & similia. Ex iure divino ignorare potest plurima mysteria fidei, integratatem confessionis, receptionem Eucharisticæ; Ex iure naturali ignorare potest plurima etiam toto vita tempore. Ita Vazquez disp. 122. Thom. Sanch. sup. num. 33. Castropalao supra: Sic ignorare potest, usuras esse illicitas, perjurium non posse honestari ad defendendam propriam, vel alienam vitam, pollutionem esse intrinsecè malam, & alia, quæ passim inventimus invincibiliter ignorata. Signum autem efficax ad cognoscendum, te labore ignorantia invincibili est, si habeas propositum fitnum formale, vel virtuale satisfaciendi tuæ obligationi. Ita Salas supra cum pluribus, & Castropalao supra.

48 Ex his infertur, ignorantiam con-

sequentem non causare involuntarium *simpliciter*. Quia ignorantia, quæ non excusat à culpa non causat involuntarium *simpliciter*: Sed ignorantia consequens non excusat à culpa, iuxta omnes: ergo. Sæpe tamen coniungitur, & causat involuntarium *secundum quid*: quia sæpe accidit, non adhibita sufficienti diligentia, fecisse aliquid in damnum amici, quod nullatenus faceres, si scisses, esse in damnum amici, de ignorantia *comitanti*, cum neque causet, neque excusat actum, nihil est, quod dicamus: hæc enim cum solùm consistat in habituali affectu voluntatis, quo quis paratus est, actionem eodem modo facere, ac si careret ignorantia, non reddit actum externum *voluntarium*, sed potius negativè, & privativè *involuntarium*: quia ille affectus, etsi peccaminosus, non est causa actionis, & consequenter non incurrit pœnas alligatas actioni, v. gr. occisioni Clerici. Vazq. Avil. Gaspar Hurtad. disp. vnic. dist. 21.

49 Disputari potest: an ignorantia culpabilis graviter; sed quæ non sit affectata, neque *crassa*, neque *supina* excusat à culpa gravi in violatione præcepti? Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 82. sect. 3. dicit, aliquatenus minuere culpam: quia est minus

nus voluntaria. In quo conveniunt omnes; non tamen ita minuere, ut violationem, etiam legis humanæ, quæ scienter facta, esset mortalis, reddat veniale. Idem tenet Castropalao *supra punct. 16.* Thom. Sanch. lib. 1. summæ cap. 17. cum alijs dicat, violationem legis humanæ (secus naturalis, & divine) ignorantia dicta factam, ita minui, ut quæ alias esset mortalis sit venialis: Non tamen benè percipitur: quia si ignorantia est culpabiliter mortalis propter periculum transgressionis, quomodo transgressio erit venialis?

50 Disputari etiam potest: an ignorantia legis, vel pœna imposita à lege excusat à pœna? Difficultas est, quandoactus est prohibitus alia lege: quia si solum est prohibitus lege imponente pœnam, certum est, ignorantiam legis exculpare à pœna ex regula *sine culpa* 23. Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 4. sect. 8. num. 20. Vazq. de excommunic. dub. 16. num. 6. Sanch. lib. 9. de Matrim. disp. 32. nu. 9. Coninc K. disp. 13. de censuris dub. 10. num. 91. Castropalao tract. 2. disp. 1. punct. 17. dicunt ignorantem legem nō incurrire pœnam. Hoc. Quia pœna non extendit ultra delictū. Sed ignorans legem, non peccat contra legem: ergo non incurrit pœnam imposta.

tam à lege. Mai. constat ex cap. 2. de his, quæ sunt à maiori parte. Et hoc verius debet esse in censuris: quia censura non potest incurri absque monitione; sed non censetur monitus, qui ignorat legē comitantem censuram: ergo. Mai. constat ex capite *Constitutum de tententia excommunicationis* in 6. 2. Quia censura est pœna medicinalis, id est, non solum punitiva; sed etiam præservativa. Sed non potest præservare, nisi quatenus timor illius retrahat à culpa: ergo. 3. Quia censura instituta est contra rebelles, & inobedientes: & non est rebellis, nec inobediens, ignorans legem.

51 Hæc sententia etiam est vera, loquendo de lege Pontificia: quia licet in capite *Vt animarum* 2. dicat Pontifex: *Noolumus, ut ignorantes ligentur statuis ordinariorum, ut animarum periculis obviatur*, cùm maius periculum sit ignorandi leges Pontificias, quam leges municipales, ratio vtrumque probat: & ideò illa non fuit exceptio; sed solum fuit explicatio dubij difficilioris, ut inde colligeretur resolutio dubij facilioris, non autem usus est verbo *declaramus*; sed *nolumus*, quod est indifferens ad novum, vel antiquum ius declarandum, vel statuendum. Imo

Huc-

Hurtado de censuris disp. unica diff. 21. dicit, ignorantiam ordinariam, *crassam*, vel *supinam facili* excusare ab incursu censuræ, dum ponitur contra *scienter facientes*: quia odia sunt restringenda: & dum pœna imponitur alicui delicto, imponitur illi delicto propriè tali; sed censura imponitur rebelli, inobedienti, & monito, & ignorans non est propriè monitus, rebellis, aut inobediens: ergo ignorans, non incurrit censuram. Et cum lex requirit scientiam, seu cum censura imponitur contra *scienter facientes*, excusare à censura quamlibet ignorantiam, nisi affectatam docet Castropalao supr. punct. 18. Suarez, & Thom. Sanchez supr. Imo Bonacina de censuris disp. 1. quæst. 2. p. 1. Vazq. dub. 15. Hurtad. de censuris diffic. 21. dicunt, ignorantiam etiam affectatam excusare.

52 Dum verò lex ponitur sine ullo addito, Thom. Sanch. lib 9. de Matri. disp. 32. num. 40 Bonacina, & Castropalao, immediate citati dicunt ad contrahendam censuram, & irregularitatem non sufficere quamvis ignorantiam mortaliter peccaminosam; sed requiri ignorantiam *crassam*, aut *affectatam*: quia hæc pœnæ requiriunt conceptum legis, qui non datur sine his

R. 3

his

his ignorantijis, ut constat ex cap. *Accepta de restitutione*. De alijs poenis dicunt sufficere ignorantiam mortaliter peccaminosam. In poena tamen imposta coniugibus non petendi debitum ob copulam cum consanguinea coniugis, vel si absque necessitate baptizavit, vel levavit filium è fonte, necessariò requiritur ignorantia affectata, ut constat ex cap. 5. de eo, qui cognovit consanguineā, & ex cap. si vim de cognitione spirituali. Ita Sanchez lib. 9. de Matrimonio disp. 32. num. 47. Palao punet. 18. Idem quod dictum est de ignorantia invincibili iuris, dicendum de ignorantia facti iuxta AA. citatos. Hac ratione, si intendis occidere aliquem, & ignotas esse Clericum, non incurris poenas impositas occidenti Clericum. Imò si intendas occidere Petrum Clericum, & casu occidas Ioannem Clericum, non incurris poenas, iuxta Sanchez, Bonacina, & Castropalao supra.

53 Maior difficultas est: an ignorantia solius poenę sufficiat ad excusandum ab ea. Plures dicunt, non sufficere: alias ignorans peccato esse impositam poenam æternam. ab ea excusatetur: & ex leg. 15. tit. 13 part. 2. *el que face el yerro, el mismo se mete en servidumbre de la pena.*

Ni-

Nihilominus probabilius iudico cum Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 4. sect. 9. Tho Sanchez de matrimonio supra, Bonacina, Conio K., Palao supra, loquendo de censuris, seu poenis medicinalibus, quales sunt excommunicatio, suspensio, & interdictum, & extendunt ad irregularitatem, ignorantiam invincibilem illarum excusare, sicut ignorantia legis, propter rationes datas in ignorantia legis, & ultra constat ex capite: *Nemo Episcoporum 11. part. 3. & ex cap. 2. de const. in 6.* & quoad irregularitatem ex capite *Propositi 82.* Idemque sentiunt de alijs poenis, nisi forte sint adeo leves, & delicto proportionata, ut nulla ratione videantur excedere. Hæc quoad forum internū; addunt tamen omnes, has poenas posse imponi à Iudice, & delicta arbitrio puniri.

54 Hac ratione verius existimo, ignorantem reservationem, nō eam incurrire, ut docent plures apud Moya tom. 1. disp. 8. q. 2. Etsi Thom. Sanchez de matrimonio supra, Palao punet. 17. dicant, eam non incurrire, quando reservatio sit in odium alicuius peccati; secus quando sit in bonum commune Ecclesiaz. Tunc autem dicunt reservari in bonum com-

R. 4

mu-

mune, quando per se, & ratione sui reser-
vatur, nulla speciali constitutione pecca-
tum illud prohibente; at quando reser-
vatur constitutione specialiter prohibitiva,
ut Sixtus V. contra malè promotos ad
ordinis, Gregorius XIII. contra accipiē-
tes pecunias pro gratia à Pontifice obti-
nenda: tunc dicunt, excusare ignorantia.
Similiter dicit Palao supra, ignorantem
prohibitam petitionem debiti ob acce-
sum cum contanguinea in secundo gradu
etsi sciret, talem accelerum esse specialiter
prohibitum ab Ecclesia, non impediri à
petitione debiti, & multo minus, si igno-
rat specialem prohibitionem Ecclesie.
Quod autem peccans cum ignorantia
peccata eternam illam incurrit, ideo est: quia
hæc non est extraordinaria peccato; sed
levior, quam peccatum. Et peccans scit,
mereri iram Dei, in qua iuste constituitur
illa pena, de qua bene intelligitur lex
primo allegata. Et similiter dicendum
de penis levibus, & non exorbitantibus,
respectu delicti in se considerati; secus de
exorbitantibus respectu delicti in se con-
siderati; quamvis non sint exorbitantes
respectu delicti, attentis etiam circum-
stantijs, ex quibus Index motus
est ad imponendas penas.

DIS.

DISPUTATIO IV.

DE VOLUNTARIO, ET INVO-
LUNTARIO mixto, & quomodo metus,
& concupiscentia causent
involuntarium?

Multa dicuntur, quæ participat
de voluntario; & involuntario;
& quia hæc mixtio procedit
ex metu, concupiscentia, & ignorantia, cù
iam egerimus de ignorantia, agemus de
metu, & concupiscentia.

SECTIO I.

Quomodo sine voluntaria, que procedunt
ex metu?

Metus ex Arist. lib. 2. Reth.
cap. 5. Est molestia que-
dam, & perturbatio ex
phantasia futuri mali. Ex D. Thom. 1.2.
quæst. 41. art. 2. est passio animi circa me-
tum difficultis, cui resisti non potest. Ulpiano
lege 1. ff de eo, quod metus causa: est in-
stantis periculi, vel futuri causa mentis tre-
pi-